

RIIGIKOGU

IV koosseis.

V istungjärk.

99. koosolek.

25. novembril 1930.

Sisu:

1. Päevakorra muutmine ja täiendamine.
2. Komisjonide täiendavad valimised.
3. Eesti-Rumeenia kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsioon.
4. Eesti ja Hollandi laevamoõtkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsioon.
5. Tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seadus — redaktsioon.
6. Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seaduse muutmise seadus — redaktsioon.
7. Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2 — I lugemisel.
8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 17.15 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Päevakorra muutmine ja täiendamine.

Kohtu- ja siseminister **A. Anderson**: Austatud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku,

ümber vahetada päevakorra-punktid 8 ja 10, nimelt tõsta korterite aktsiaseltside seadus — II lugemisel päevakorra 8. punktiks ja vangistusseadustik — II lugemisel — 10. punktiks.

Selle põhjenduseks on mul au järgmist ette tuua. Vangistusseadustiku juures ei ole tähtis, kas see kaks nädalat varem või hiljem vastu võetakse, sest tema maksmapaneku küsimus ei ole lähemate päevade küsimus. Korterite aktsiaseltside seadus on aga tähtis ja kiire iseloomuga. Seda esiteks. Teiseks on vangimajade valitsuse direktor, kelle osavõtmise ma nimetatud seaduse arutamisest tingimata tarvilikuks pean, veel alles haige, ja seepärast oleks täna selle seaduse arutamine teatavate raskustega seotud.

J. Jaanis'e (rhv) ja **J. Voiman'i** (stp) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised; Kohtu- ja siseministri

ettepanekul paigutatakse ümber päevakorra-punktid 8 ja 10.

2. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse väljatöötamise erikomisjoni **E. Pesuri** asemele **K. Ast** (stp), **R. Penno** (as, Riigikogust tagasiastunud **V. Tartu** asemele) ja **O. Liigand** (rhv, Riigikogust tagasiastunud **H. Sumberg'i** asemele).

3. Eesti-Rumeenia kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Freiberg**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

4. Eesti ja Hollandi laevamoõtkirjade vastastikku tunnustamise kokkuleppe kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Freiberg**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

5. Tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Freiberg**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

6. Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seaduse muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Freiberg**.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

7. Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2 — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu aruandja **J. Fuks**: Vabariigi Valitsuse poolt on Riigikogule esitatud Eesti

Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2, millise seadusega taetakse krediiti töötatöölise olukorra parandamiseks ja neile tööde muretsemiseks. Töbörside andmetest selgub, et meil iga sügisel töbörsides registreeruvad inimesed, kes suviste tööde lõpul jäävad talveks tööta nii maal kui linnas, ning kannatavad tööpuuduse tagajärjel majandusliku kitsikuse all. Eelmistel aastatel on krediite suuremal määral võimaldatud, kui praegune eelkrediidi seadus ette näeb. Möödunud aastal on tarvitatud hädaabitöödeks 576.000 krooni. Arvesse võttes, et praegusel ajal töötatöölised, eeskätt naistöölised tööpuuduse all kannatavad ning nende majanduslik seisukord raske on, esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule käesoleva seaduseelnõu, mille järgi töötuile tööde võimaldamiseks eelkrediiti nõutakse 100.000 krooni. See krediit jääks Majanduseministeeriumi käsutusse, ning see krediit kavatakse jaotada Teedeministeeriumi, Kaitseministeeriumi ja Hariduse- ja sotsiaalministeeriumidele tööde korraldamiseks Tallinna, Nõmme, Tartu, Narva ja Pärnu raioonides. Valitsuse kava järgi oleks selle 10-miljoni-sendilise töökrediidiga saanud 63.681 päeva tööd lasta teha. Peale selle on eelmiste aastate kogemuste järgi valitsuse eelnõus ette nähtud 20.000 krooni vaeste ja puudustkannatavate laste toitmiseks. Valitsuse seletuskirjas on ette nähtud, et see 2 miljonit senti välja antaks kas naisühingutele, lastekaitseühingutele või naiskodukaitsele, et rakendada ka neid seltskondlikke organisatsioone abiks hooldekandeaustustele ja omavalitsustele.

Peale selle on seaduseelnõus ette nähtud 5.000 krooni töbörside ümberkorraldamiseks. Eeskätt vajab ümberkorraldamist Tallinna töbörs, seda loetakse tingimata vajalikuks ümber korraldada, ja kui sellest krediidist jätkub, siis korraldataks ümber võib-olla ka teised töbörsid.

Kattena sellele eelkrediidile näeb valitsus ette kõrgendatud nisutollide sissetulekuid. Kui arvestada eelmiste aastate sisseveoga ja arvesse võtta kõrgendatud tolli, siis tuleks lisatulu 57 miljonit. Kuna aga ei saa seega arvestada, sest teada on, et importtöörid on endale suuremad nisutagavarad muretsevad, ja võib-olla et ka seetõttu, et nisujahu kallimaks läheb, ka selle tarvitamine langeb, siis valitsus on esialgu tuludesse võtnud 125.000 krooni, millest kindlasti on arvatud, et see laekub.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisus oli see seaduseelnõu arutusel ja

seal esitatud andmetest selgus, et 15. novembril k. a. oli töbörsil registreeritud 3.316 töötatöölise, eelmisel aastal sel ajal — 3.356. Ajakirjanduses ja mujal on selgitatud, et paljud on juba elukutselisteks töötatööliseks muutunud, ja valitsuse seletuskirjas on öeldud, et tähelepanekud on näidanud, et töbörsidel registreeritud töötatöölisest kuni 75% on sarnased, kes igal aastal ennast registreerivad, olles enamuses kindla elukohata isikud. Peale selle on meil teada, et on palju inimesi, kes ei lähe end töbörsil registreerima ja mitmed ning mitmed kuud kannatavad tööpuudust ja nälga. Kui ühelt poolt öeldakse, et kõik ei ole töötatöölised, kes registreerivad end, siis võib teiselt poolt öelda, et on väga palju neid töötatöölisi, kes ei registreeri end.

Seda silmas pidades, et meil on niipalju registreeritud töötatöölisi ja et ka möödunud aastal anti 57 miljonit, siis see 12½ miljonit senti, mis valitsus on lubanud, osutus rahaasjanduse komisjoni arvates väheseks ja anti valitsusele võimalus, kaaluda küsimust, kas valitsus ei leiaks summasid, et suurendada natukene seda krediiti. Valitsuse ettepanekus oli § 2 100.000 krooni, komisjon suurendas seda paragrahvi valitsuse nõusolekul 100.000 kr., seega § 2 200.000 krooni ja kokku oleks 225.000 krooni; see summa loodetakse saada kõrgendatud nisutollidest.

Arvesse võttes, et käesolev seadus kiire iseloomuga ja selle maksamahakkamisest on huvitatud suured hulgad töötatöölisi, ministeeriumid ja omavalitsused, siis võttis rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseis sisse § 3, et käesolev seadus hakkab maksma ta avaldamisega, mitte aga harilikus korras, see on 10 päeva pärast avaldamist Riigi Teatajas.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

L. J o h a n s o n (stp): Austatud Riigikogu liikmed! 3—4 päeva tagasi siit kõnetoolist ütles valitsuse esindaja, et valitsus kavatab hakata tõsiselt võitlema tööpuuduse vastu. Täna on teil võimalik näha seda sisu, mis valitsus oma lubadusele annab. Läänud aastal, kus oli palju väiksem tööpuudus kui tänavu, anti hädaabitöödeks 57 miljonit, nagu aruandja siit märkis. Tänavu aga nõudis valitsus 10 miljonit senti, ja seda nimetatakse tööpuuduse vastu tõsiselt võitlemiseks. Tööpuudus tänavu on suurem kui läinud aastal. Juba üksi Nõmme jaoks oleks tarvis 11

miljonit, kui tahetakse vastu tulla sellele töötatöölise hulga, mis seal praegu on. Rohkem läheb Tallinnale. Peale selle on tööpuudus terav Tartus, Pärnus ja teistes linnades. Tänavu kuluks hädaabitöödeks mitte 10—20 miljonit, vaid miinimum 70 miljonit. Kui 70 miljonit hädaabitöödeks krediiti nõutaks, siis võiks öelda, et tööpuuduse teravust on katsutud vähendada, on katsutud neile inimestele, kel tööd tarvis ja kel õigus töö peale, seda muretseda. Tööpuudus ei ole tänavu tõusnud oma haripunkti, iga uus päev toob töötatöölisi juurde. Riigikogu vaheaeg algab detsembri keskpaigas ja kestab jaanuari keskpaigani, ja kui tahetakse jaanuari keskpaigani tööd korraldada töötatöölisele, siis kuluks selleks vähemalt 30.000.000. Jaanuarikuus oleks valitsusel võimalus uuesti pöörata Riigikogu poole krediidiinõudmisega.

Kui vaatame tööpuuduse vastu võitlemist meil ja mujal, siis näeme, et ka siin on suur vahe abinõude valikus. Siin ei taha valitsus isegi tunnustada töötatöölise kodanikuõigusi. Töötatöölisele ei ole võimaldatud isegi kokkutulekut selleks, et nad võiksid oma seisukorra üle nõu pidada ja et nad võiksid eneste kaitseks abinõusid tarvitusele võtta. Täna on töötatöölise koosolek Kohtu- ja siseministri poolt ära keelatud, ilma et selleks mingit seaduslikku ja sisulist põhjust oleks olnud. Ainult võimu on kasutatud selleks, et suruda töötatöölisi nurka, suruda teatud raamidesse, kus nad ei või isegi kaevata selle üle, et nad kannatama peavad, et nende õigusi rikutakse. Kui pilgu heidame sellele, kuidas mujal tööpuuduse vastu võideldakse, siis näeme, et kõigis Euroopa riikides on maksuma pandud kas tööpuuduse vastu riiklik kindlustamine, kindlustamine ametiühingute kaudu või jälle töötatöölisele toetuse maksmine. Nii näeme seda Belgias, kus riik annab töötatöölisele toetust ametiühingute kaudu, makstes vähemalt 50% juurde. Näeme Taanis, kus riik maksab suure summa ametiühingutele selleks, et nad võiksid töötatöölisele toetust maksta. Saksamaal, Inglismaal, Hollandis, Itaalias, Lõuna-Slaavis, Austrias, Poolas, Shveitsis, Hispaanias, Tšehhoslovakkias, see on pea kõigis Euroopa riikides näeme, kuidas tööpuuduse vastu võideldakse. Meil aga võetakse seda kahjuks nii, et ministeeriumi kõrgemal ametnikul on näol naer, kui seda küsimust käsitletakse.

Sellest, et valitsus nii väikese krediidi nõuab esiteks, ja teiseks, et kõiki teisi abinõusid tarvitusele ei võeta, mis teistes riikides käsitusele on võetud, näeme, et meie

valitsus ei mõtle tõsiselt asuda tööpuuduse vastu võitlemisele.

Käesolevas seaduseelnõus on ette nähtud 20 miljonit hädaabitöödeks, peale selle 2 miljonit toetuse maksmiseks ja ½ miljonit tööborsi ümberkorraldamiseks. Meie töötatöölise hulka suurendab kahtlemata see, et puudub Eestis tööliste vanaduse ja töövõimetuse vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus, mis teistes riikides maksuma pandud. Need inimesed, kes selle seaduse alusel peaksid saama vanadusepensioni, või lapsed, kes peaksid saama toetuseraha, on sellest ilma, ja nende kasvatajad, nende laste toetajad, vanemad inimesed ja töövõimetud peavad enesele hankima eluüldpidamist kas hoolekande korras või tööga. Aga seda tööd ei ole, ja nad suurendavad seeläbi töötatöölise hulka.

Hoolekande teostamine Eestis on ka väga puudulik. Selleks ei ole käesoleval aastal ette nähtud tarvilikku krediiti eelarves. 2 miljonit on toetuseks väike summa, kuid ka seda 2 miljonit ei taheta välja anda harilikus korras omavalitsuste kaudu, nagu loomulik oleks, vaid on ette nähtud propagandaabinõuks igasugustele eraorganisatsioonidele. See suurendab muidugi kulu. Omavalitsustel on vastavad aparaadid olemas. Kui omavalitsuste kätte see 2 miljonit antakse, ei nõuaks lisakulu. Kui 2 miljonit antakse eraorganisatsioonidele, siis toob see lisakulu juurde, ja see summa, mis siis võidakse välja anda töötatöölisele, on kahtlemata palju väikesem. Nii et ka siin ei ole valitsus käinud seda teed, mida ta käima oleks pidanud. Valitsus ütleb, et raha ei ole, aga meie oleme siit kõnetoolilt võinud mitmel korral seletada, et kõigiks muiks otstarveteks, ka nendeks mis hädalised ei ole, leitakse siiski suuri ja väga suuri summasid. Seda krediidiinõudmist lubab katta valitsus nisutollidega. Ka see ei ole sisult õige. Meil on kõigil teada, et nisu on sisse veetud meile rohkem kui poole aasta tarvidus ilma tollita. Kust need tollirahad siis tulevad, kui töötatöölise toetamine ja hädaabitööd on seotud nisutollidega? See on ainult selleks, et üldse tolle teha rahvale suupärasemaks. Kuid nisutollid siin katet ei anna.

Kate on siiski olemas. Eesti Pangast ja Pikalaenu Pangast tuleb riigikassale tänavu umbes 70 miljonit rohkem kui on ette nähtud. Seda summat võib väga hästi kasutada töötatöölise toetamiseks ja hädaabitööde korraldamiseks. (V a h e l h ü ü e.) On juba sisse tulnud ja seda summat võib kasutada selleks otstarbeks. (O. K a s k,

töer: Aga palju vähem tuleb sisse teistest aladest, nagu piiritusest.) See oleneb valitsuse politikast, ja selle eest, et vähem sisse tuleb, on valitsus vastutav. Ega siis töötatöölised ei pea seetõttu kannatama, kui halba majandusepolitikat aetakse ja väär sammusid tehakse. Igal kodanikul on õigus saada tööd, saada eluüldalpidamist tööga. Riigi ülesanne, valitsuse ülesanne on selle eest hoolt kanda, et kodanikud ka tööpoolest tööd saaksid.

See summa, mis valitsus praegu nõuab, on liiga väike. Teisel lugemisel teeme meie vastava paranduse, mis ka komisjonis oli. Parandus — 35 miljonit — oli meie ettepanek. Valitsus leidis aga võimaliku olema komisjonis 10 miljoni võrra seda krediiti suurendada. Meie peame selle seaduseelnõu ka rutuliseks. Häda on terav, südaltv on käes, ja inimesed kannatavad. Seepärast meie teeme ka ettepaneku, see seaduseelnõu täna kolmel lugemisel vastu võtta, nii et täna peaksime kolm koosolekut pidama. Viivitada selle krediidinõudmisega ka ei saa.

Kohtu- ja siseminister A. Anderson: Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud eelkõneleja tähendas sellele, nagu oleks Kohtu- ja siseministeerium ära keelanud töötatööliste koosoleku, milliseks puuduvat igasugune sisuline ja vormiline õigus ja alus. (L. Johnson, stp: Paragrahvi Teie ju leiatal!) Kui Teie ühe osa oma seletusest tagasi võtate, siis ma sellejuures ei peatu. Olen rõõmus, et olete ühest oma seisukohast lahti õelnud.

Õigus on igatahes see, et töötatööliste koosolek keelatud oli. Selleks oli vormiline õigus ja ka sisuline alus. Sisuliselt on see samm olnud otse hädatarvilik ja seda järgmistel põhjustel. Valitsus ei ole mitte tarvilikuks pidanud keelata töötatööliste endid organiseerida ja organisatsiooni luua, kes nende asju ajaks. See töö on juba tehtud. Kui aga töötatööliste seas elemente leidnud, kes on vajalikuks leidnud kokku tulla selleks, et seal organiseerida üht löögirühma, kes uulitsale tuleb, siis niisugust asja valitsus lubatavaks ei pea. (A. Oinas, stp: Ega see ei tarvitse löögirühm olla. Rahulik demonstratsioon ei tee halba.) Härra Oinas, mina ei ole sellel seisukohal, nagu Teie häälekandja on, kus otse teatavas mõttes uulitsa demonstratsioon provotseeritud on. Teie lehes oli kirjatükk, milles on öeldud, et ei saa muidu enam edasi, kui tuleb välja minna tänavale. Vaadake, mina seda õigeaks seisukohaks ei pea. Härra Oinas, kui Teie minu

asemel valitsuse liikmena siit kõnetoolilt kõneleksite, siis räägiksime sama keelt, mis mina praegu. (A. Oinas, stp: Ei saa!) Mina olen sotsialistliku rühma ühele juhtivale tegelasele teatavaks teinud, missugust elementi töötatööliste hulgas olemas on. (L. Johnson, stp: Mis seal siis töötatöölised toime panid?), Härra Johanson, Teie peaksite teadma, et isegi sotsialistlik resolutsioonide kava, mis töötatöölise komitee koosolekule ette pandi, läbi kukutati. (A. Oinas, stp: Kui meelevaldus toime pannakse, mis seal siis on?) Võib-olla Teie saate niiviisi valitseda, mina niiviisi julgeoleku eest vastutada küll ei saa. Kui meie teame, et seal hulgas on inimesi, kes isegi sotsialistide resolutsioonid läbi kukutavad ja isegi sellega rahul ei ole, mis sotsialistid praegu pakuvad, ja palju kaugemale tahavad minna, siis minu kohus on selle eest hoolitseda, et sarnased inimesed uulitsale ei tuleks. (L. Johnson, stp: Need olid tööerakondlased, kes seda tegid.) Kuulge, härra Johanson, sarnast juttu võib ajada tänaval, siin Riigikogus sarnase jutuga välja tulla küll ei maksa. (Vahel hülle pahemalt poolt.)

Need on sisulised ja vormilised põhjused, mis pärast Kohtu- ja siseminister on talitanud nõnda, et ta töötatöölisele praegu ära keelanud koosolekupidamise. Meie töötatöölistel on esindus, kelle kaudu nad kõnelelda võivad, ja ka sellest seisukohast on küsimus täiesti lahendatud.

A. Kirikal (väljasp. rhm.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil on arutamisel jälle seaduseelnõu, millega kavatakse parandada tööpuudust ja töötatöölise seisukorda. Kuid kui meie vaatleme lähemalt seda seaduseelnõu, siis meie näeme, et ta sugugi sihti ei taba, mida ta kavatseb täita. Vaadates lähemalt möödunud aastaid meie näeme, et meil tööpuudus kasvab järjekindlalt iga aastaga. 1929. a. oli ta suurem kui eelmistel aastatel, käesoleval aastal, meie teame, on ta palju suurem kui möödunud aastal. Kahjuks puuduvad täpsed andmed selle kohta, ja seaduseelnõule ei ole juurde lisatud mingeid andmeid, missugune on tööpuudus. Tallinna tööborsil on registreeritud üle 2.000 töölise. Kui rahaasjanduse komisjonis asi arutusel oli, esitati küsimus valitsuse esindajale, et antagu andmed selle kohta. Vastati, et üle riigi on registreeritud üle 3.000 töölise. Selle vastuse puhul isegi mõne koalitsiooni rühma liikmed tähendasid, et see on vaevalt üks kolmandik töötatöölise arvust, mis meil olemas. Tähendab, meil

tuleb arvestada suure töötatöoliste arvuga, mis küünib 10.000, isegi 12.000-ni. On loomulik, et tööpuudus valitseb praegu kogu maailmas, ja eelkõneleja tähendas siin, kuidas teised riigid võitlevad selle vastu. Aga mis tehakse meil? Meil esitatakse seaduseelnõu, milles, teie näete, kõigest 10 miljonit senti on nõutud tööpuuduse lahendamiseks, kuna meil eelmistel aastatel esineti suurema krediidinõudmisega, nii oli möödunud aastal 57 miljonit, enne seda 60 miljonit j. n. e. Tähendab, käesoleval aastal, kus tööpuudus kõige suurem, esineb valitsus kõigest 10.000.000-sendilise eelkrediidi nõudmisega. Mida tahetakse kätte saada selle väikese tilgakesega? See on selge, et see on tilk vett merde, ainult naermine töötatöoliste üle, aga mitte põrmugi nende seisukorra parandamine. Kui Riigikogu rahaasjanduse komisjonis andmeid ette toodi ja näidati, et sellega midagi peale ei saa hakata, siis muidugi katkestati lugemine, anti küsimus valitsusele kaalumiseks, ja pärast ilmus Majanduseminister rahaasjanduse komisjoni koosolekule ja teatas, et Vabariigi Valitsus on lubanud suurendada krediiti kuni 20 miljoni sendini. Enne oli kõigest 10 miljonit, tähendab $\frac{1}{6}$ sellest, mis oli eelmistel aastatel, nüüd on see aga suurenenud veidi ja see teeb välja $\frac{1}{3}$ eelmiste aastate krediidist. Seepärast on selge, et sellega ei saada töötatöolisi rahuldada, vaid nad jäävad endiselt nälgima. Kui Vabariigi Valitsuse esindajalt küsiti, mis tema mõtleb peale hakata selle väikese summakesega, siis toodi andmeid ette ja näidati, et 3—4 kohas, nimelt Tallinna, Narva ja Pärnu raionis ning mujal mõeldakse natukene korraldada töötatöoliste hädaabitöid. On selge, et selle krediidiga midagi peale hakata ei saa. Vabariigi Valitsuse esindaja vastas rahaasjanduse komisjoni koosolekul, et Vabariigi Valitsus on teadlik meie töötatöoliste raskest seisukorrast ja on asja tõsiselt kaalunud. Mu härrad, minule näib, et Vabariigi Valitsus on seda asja rohkem naeruna võtnud, mitte aga tõsiselt kaalunud. Kui ta oleks seda kaalunud, siis ta oleks esinenud kindlate andmetega tööpuuduse kohta. Seaduseelnõu seletuskirjas puuduvad aga niisugused andmed meie töötatöoliste seisukorra kohta. Ei ole isegi üles tähendatud nende praegust üldarvu. On selge, et see üldarv, mis registreeritud tööborsis, ei vasta tõele, sest kui meil siamaani — novembrikuu lõpuni — ei ole korraldatud hädaabitöid, on selge, et paljud ei läinud end lihtsalt registreerima, kuna see oli mõttetu, sest oli ju näha,

et töötatöoliste vastu ei tulda. Kui valitsus ei ole isegi vaevaks võtnud töötatöoliste seisukorda järele uurima hakata ja esitada Riigikogule andmeid, siis see näitab, et Vabariigi Valitsus ei ole võtnud seda küsimust tõsiselt. Ka teised asjaolud näitavad seda, et asja ei ole tõsiselt võetud. Näiteks töötatöoliste koosolekul räägiti, et kui töötatöoliste delegatsioon käis Riigivanema juures, siis tehti seal rohkem nalja, kui et ära seletada, kuidas rasket olukorda parandada. Niisugune naljakas vastutulek töötatöoliste ei ole lubatav Vabariigi Valitsusele, kes peaks asja tõsiselt võtma. Meie teame, et kui mõned teised delegatsioonid on valitsuse juures käinud, neid võeti hoopis teisiti vastu. Näiteks karksijaste delegatsioon, keda võeti vastu lahkel käel.

Kui meie lähemalt pöördume meie töötatöoliste praeguse seisukorra juurde, siis näeme, milline äärmine puudus, milline äärmine viletsus seal valitseb. Kui härrad ainult kordki võtaksid vaevaks minna töötatöoliste koosolekule, siis näeksid nad seal kujusid, kes vaaruvad jalgedel ja kes on näljas mitme päeva jooksul. On juhtumisi, kus töötatöölised on Saksa teatri juures asuvast prügikastist leivatükke korjanud ja neid söönud. Ka on teada, et töötatöölised käivad kerjamas toidujäänuseid köökidest, söögimajadest j. n. e. Nüüd Vabariigi Valitsus vastab, et tal ei ole rohkem krediiti. Ka see ei ole õige, sest on mitu korda näidatud, et viimasel ajal otsekui külluse sarvest on summasid puistatud ning välja antud seadusi, mis seotud suurte summadega. Siis lõpuks see kuulus peekonifond. Kui kõik need kulud kokku arvata, siis on siin tegemist mitmesajamiljoniliste summadega, mis lähevad jõukamate tasku. Kui rahaasjanduse komisjonis küsiti, kust see raha võetakse, siis öeldi, et raha selleks on. Kui nüüd küsitakse, et siin ka on tarvis, siis öeldakse, et ei saa. Kui leidub võimalusi jõukamatele visata mitmedsajad miljonid, siis peaks leiduma summasid ka selle osa elanikkonna rahuldamiseks, kes praegu on viletsas seisukorras ja nälgib. Meie teame ka, et jõukamate heaks on antud hulk seadusi, aga nad ei nälgi. Kui räägitakse kokkuhoiust, siis tuleb alustada sellega jõukamate kihtide juurest, mitte aga sealt, kus inimesed lausa näljas ja suurt puudust kannatavad.

Meie teame, et on seadusi, mis tuleksid revideerimisele võtta, näiteks pensioniseadus, kus kõrgemad kaitsevaelased saavad pensioni, mis otse muinasloomisena näib. Selge on, et siin tuleks revideerimine ette

võtta ja nende suurt isu vähendada, mitte aga tööliskonnas.

Kõike kokku võttes näitavad andmed seda, et meie praegune Vabariigi Valitsus ei mõtlegi lahendada töötatöölise küsimust, sest selleks puuduvad isegi algelised kavad. Vabariigi Valitsus esineb väikese krediitnõudmisega, mis on rohkem küll naljategemine. Ma ei taha siin pikemalt peatuda, sest asi on kiire ja seaduseelnõu tuleb vastu võtta, et saaks töötatöölise teid korraldada veel käesoleval nädalal. Edasi seda asja venitada tõesti enam ei tohi, sest asi on tõsine, ja inimesed võivad nalga surra.

Riigivanem O. Strandman (fakt. märk.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahtsin faktilise märkusena siit kõnetoolilt teatavaks teha, et ma kunagi töötatöölise delegatsiooni üle nalja ei ole heitnud ja seda tõsist küsimust naljaks ei ole tahtnud teha.

A. Sirro (stp): Härra siseminister õigustas politseiprefekti sammu, kes ära keelas töötatöölise koosoleku. Härra minister ütles, et oli kavatsus mingi koosolek korraldada löögirühma organiseerimiseks või millegi selletaolise teostamiseks. Kuid niipalju kui mina tean, ei ole midagi sellesarnast kavatsusel olnud. Ma olin eelmisel töötatöölise koosolekul pitsimajas ja seal ei olnud mingit mõtet löögirühma organiseerimiseks. Need inimesed on sattunud seisukorda, kus neil ei ole mingeid välja-vaateid tulevikule, nad otsustasid pöörata teiste tööliste poole palvega, et nad neile kuidagimoodi appi tuleksid. Kui keelati tänane koosolek ära, siis on minu arvamise järgi võetud neilt inimestelt viimne õigus. Neil inimestel ei ole tööd, neil ei ole leiba ja neilt on võetud ka sõnaõigus. Neile ei lubata kurta oma häda, ja see on kõige ülekohtusem, mida üldse võib teha, kui inimestega nii ümber käiakse. Kui see samm on politseiprefekti poolt astutud, siis on see samm halb, kui see on aga ette võetud härra siseministri juhtnõõridel ja heakskiitmisel, siis on see seda ülekohtusem. See samm lükkab need inimesed niisugusse seisukorda, kus nad täiesti ilma abita jäävad. Meie teame, et see summa, mis hädaabitööde korraldamiseks on võetud, ei suuda kaugeltki töötatöölise hulka rahuldada, ja nende seisukord, kes ilma tööta jäävad, on meeletu. Mis nad siis tegema peavad, kui nad oma häda kaevatagi ei tohi? Peab veel kord kinnitama, et selles asjas on lubamatult talitatud.

Kohtu- ja siseminister A. Aderkopp: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahtsin vastata neile väidetele, mis eelkõneleja ette tõi, et mina olevat ära keelanud töötatöölise koosoleku. Mina olen valitsuses alati selle eest seisnud, et niipalju, kui meie rahaline seisukord lubab, niipalju meie töötatöölisele appi tuleb tulla. Mida aga lubada ei saa, on see, et inimesed uulitsale tulevad müra tegema. Seda on aga tahetud teha, koosolekuid, mis selleks otstarbeks on korraldatud, ei lase mina pidada, ei ole mina niisuguseid lasknud pidada ja ütlen, et ka edaspidi ei lase neid pidada. Kui inimesed tahavad oma muresid avaldada, ilma et nad uulitsale läheksid kisa ja kära tegema, olgu lahked ja tehku seda. Aga kui tahetakse korraldada uulitsal meelevaldusi, ja mul on andmed selle kohta, et seda on tahetud teha, selleks mina koosolekuid lubada ei saa, ei ole lubanud ega luba ka edaspidi. Et see kellelki sõna äravõtmine oleks, või sõnavabaduse piiramine oleks, seda keegi öelda ei saa. Inimestele on võimalus antud ennast organiseerida, aga kaks viimast töötatöölise koosolekut ei olnud muud kui üks mürgel, kus maha hääletati komitee koosolekul isegi sotsialistide ettepanekud. Mina küsiks inimestelt, austatud Riigikogu liikmed, kas meie siis oleme, kas meie oleme nii kaugel, et laseme massid uulitsale ja masside meelevõlgu all hakkame siin Toompeal politikat tegema? Leiba tuleb inimestele anda, selle vastu keegi ei ole, aga et meie laseme massid Toompeale tulla ja siit kõnetoolilt tuleme õigustama seda, seda ei saa ükski valitsus, ükski Riigikogu oma enamuses heaks kiita.

E. Pesur (stp): Härra siseminister, kartus paistab siin ilmaaegne, et töötatöölised pidid täna mürglit tegema. Töötatöölise ja töölisanemate koosolek kutsuti kokku selleks, et arutada küsimust, kuidas oleks võimalik toetada töötatöölisi, sest valitsus ei ole tahtnud vastu tulla töötatöölisele, nii nagu see töötatöölisele vaja oleks. Hädaabitööde summade kärpimine on silmnähtav. Möödunud aastal oli üle 50 miljoni, nüüd aga 10 miljonit, mida on suurendatud rahaasjanduse komisjonis 20 miljoni peale. See summa suudab aga rahuldada ainult $\frac{1}{10}$ meie töötatöölisest. Seepärast oli täna suurem koosolek kokku kutsutud pitsimajas, et leida võimalust, kuidas toetada töötatöölisi, ja teiseks, kuidas oleks võimalik ületunnitööst loobuda, et sel teel kaasa aidata töötatöölise arvu vähendamiseks.

Need olid põhjused, mispärast töötäölisel tahtsid koosoleku kokku kutsuda, ja mille siseminister ära keelas. Kui valitsus ei taha mingeid samme astuda töötäöliste olukorra parandamiseks, sel juhutamisel on vastava seadusega see õigus töötäölistel koosolekut pidada ja oma häält tõsta, et valitsuse tähelepanu töötute hädade peale juhtida.

Aruandja J. F u k s (lõpusõna): Siin on vaidlused üles kerkinud selle üle, nagu oleks töötäölistelt sõnavabadus ära võetud või üldse ettepanekute tegemine. Mina kriipsutasin juba rahaasjanduse komisjonis alla, et töötäölisel on pööranud kõigi Riigikogu rühmade poole ja on pööranud vägagi viisakas toonis, ning on Tallinna töötäöliste toimkonna nimel seda tehtud. Tähen-dab, töötäölistel on oma toimkond, kes nende olukorra parandamise eest seisab, ja see toimkond pööras Riigikogu rühmade poole järgmise palvega:

„Meie töötud pöörame käesolevaga Teie poole palvega, et Riigikogu liikmed oma kaasabi lubaksid Majanduseministeeriumi poolt esitatud hädaabitööde krediidi kiireks läbiviimiseks Riigikogus, sest töötute äärmiselt raske olukord ei luba asja viivitamist. Ühtlasi oleks tingimata vajalik, et Riigikogu tähen-datud krediiti suurendaks, sest eelarves ettenähtud summa on liiga väike selleks, et vähendada tööpuudust tunduvalt.“

Seda kirja arvesse võttes Riigikogu rahaasjanduse komisjon esines Vabariigi Valitsuse ees, ja valitsus kaalus ning leidis võimalikuks krediiti 10.000.000 senti võrra suurendada. Mina ei saa ühineda rkl. Leopold Johanson'i ettepanekuga, et suurendada 22½ miljoni senti võrra. Pean meelde tuletama, et valitsus ei ole öelnud, et see vaba krediit on, vaid seda krediiti palutakse lubada eelkrediidi määramise seadusega. Võib-olla kui valitsus kaalub summasid lisaelarve arutamise puhul, või kui lisaelarve Riigikogus vastu võetakse, siis on võimalik neid krediite suurendada, sest eelarve-aasta kestab 1. aprillini 1931. a.

Edasi, kui puudutada härra Johanson'i poolt ettetoodud väidet katte asjus, siis härra Johanson oli siin natuke ühekülgne. Tema jättis kõrvale need seletused, mida andis Majanduseministeeriumi esindaja rahaasjanduse komisjonis, nimelt et meil on ka mujal käesoleval aastal suuremaid puudujääke tulude osas riigi eelarves, ja sinna on ka vaja katet. Need ettepanekud, mis härra Johanson ette luges Pikalaenu Panga ja Eesti Panga asjus, on tarvilikud häda-

liste väljaminekute katteks. Ei saa sugugi otstarbekohaseks pidada härra Johanson'i väljendust, nagu antaks propaganda abinõudeks igasugustele organisatsioonidele 2 miljonit senti. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi hoolekandeinspektor härra Rebane seletas rahaasjanduse komisjonis, et siin tahetakse rakendada seltskond abiks oma-valitsustele ja abiks riigile. Kui meie ei kasuta seltskonna abi ja toetust ja seda laia kogemust, mis naisorganisatsioonidel on, samuti lastekaitseühingutel, — neil on Tallinnas 7 toitlusepunkti — kui sinna toetust ei anna ja ei rakenda neid abiks, siis tuleks meil paratamatult ametnikke juurde palgata ja administratsiooni kulu suurendada. Kui Riigikogu seda teeb, ma arvan, see ei ole otstarbekohane, ja seepärast leian, et seda toetust tuleks anda seltskondlikkudele organisatsioonidele.

Härra Kirikal toonitas, et puuduvad täpsed andmed. Ma kandsin rahaasjanduse komisjonis täpselt ette, kuipalju on igas raionis, igas tööbörssis 15. novembril registreeritud töötäölisi käesoleval aastal ja kuipalju möödunud aastal sel ajal. Ainult siin Riigikogus, et mitte pikalt aega viita, ütlesin töötäöliste arvu kogusumma.

Kõike seda arvesse võttes näeme, et valitsus on teinud, mis võimalik. Kui töötäöliste raske majanduslik seisukord veel rohkem nõuab ja riigikassa seda võimaldab, siis võime loota, et valitsus siin vastu tuleb. Seepärast jään esialgse ettepaneku juurde, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta ja teen ettepaneku,

I ja II lugemise vahel kodukorras ettenähtud 3-päevalisest vaheajast mitte kinni pidada.

Ju h a t a j a: Rkl. Eilman'ilt on ettepanek, kolmepäevalist vaheajast seaduseelnõu I ja II lugemise vahel mitte pidada.

Samasuguse ettepaneku on aruandja teinud.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

L. J o h a n s o n (stp, korra kohta): Ma teen ettepaneku,

lõpetada käesolev koosolek ja pidada uus koosolek 5 minutit pärast käesoleva koosoleku lõppu järgmise

päevakorraga. (Päevakord vaata otustuste protokoll nr. 99, lisa nr. 6.)

Ma arvan, et II koosolek vast võtaks läbi vaid esimese päevakorra-punkti, kuna teised tuleksid arutamisele III koosolekul. Minu ettepanek on tehtud selle eeldusega,

et võimalik oleks krediidi seaduse eelnõu vastu võtta.

L. Johanson'i ettepanek võetakse vastu.

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 18.17 min.

Õige.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Kinnitan.

Koosoleku juhataja (allkiri).